

Her hikâyenin bir sonu vardır ve her sonun bir hikâyesi. Bu bir sonun, babamın hayatının sonunun hikâyesi. Anlatıyorum, hikâyenin yükünü hafifletmek ve ağırlığını paylaşmak için. Anlatıyorum, çünkü anlatmazsam hikâye sona ermeyecek. Anlatıyorum, çünkü kendi elimle koymak istiyorum son noktayı; kendimi suçlu hissetmeden kitabı kapatıp sokağa çıkabilmek ve hayatıma devam edebilmek için...

Derler ki, insan babasıyla barıştığında olgunlaşır. Daha doğrusu, babasının büstünü, kaidesinden aşağı alıp hayata mal ettiğinde, onun da tüm faniler gibi sıradan, hata yapabilen bir insan olduğu gerçeğiyle barıştığında. Tam da o büste can vererek, insan babasını öylece, olduğu gibi, gerçekçi bir şekilde görüp sevebilir.

Benim için babamın büstü o kadar ağırdı ki, onu olduğu yerden aşağıya indirmek isterken elimden düşürüp tuzla buz ettim ve otuz altı yaşıma dek, Normandy ve Sunset caddelerinin kesiştiği köşede, ikinci kattaki evimizde sakladım. Ta ki günün birinde çıkagelen bir yabancı büstün parçalarını bir araya getirip önüme koyana, sonra da ortadan kaybolana dek...

O günlerde 'Geri Dönüş' oyununu sahnelemek için çalışmalara yeni başlamıştık ve tam kadro olarak ilk defa bir masanın etrafında oturmuş, oyunun metnini okuyor-

duk. Tam o sırada, tiyatronun sahibi Merwin, göbeğini dikmiş, küçük, sinirli adımlarla içeri girdi. Beni ve Levon'u bir kenara çekip yüksek sesle söylenmeye başladı. Bir haftadır bizi aradığından, ancak bizim kendisinden kaçtığımızdan dert yanıyordu.

Oyunu yazıp yöneten ve ekibin belkemiği sayılan kadim dostum Levon müthiş yaratıcılığını kullanarak, bir aydır yurtdışında olduğunu ve kendisini aramaya fırsat bulamadığını söyledi. Pazartesi günü üç aydır ödeyemediğimiz kiranın bir kısmını ödeyeceğimize ve gösteriler başlamadan önce de tiyatronun tüm borçlarını kapatacağımıza dair söz verdi.

Merwin Levon'un ayaküstü yazdığı hikâyeye tabii ki inanmamıştı ama bir tiyatrosever olarak, Levon'un rol kesmesine ses çıkarmadı.

"Eee, nereye gittiniz?" diye sordu.

Levon bir an bile duraksamadan, tiyatronun turne hazırlıklarını yapmak üzere Avrupa'ya gittiğimizi söyleyiverdi.

Bundan son derece etkilenen ve bu işlere aşina bir oyuncu havalara giren Merwin, Levon'un tiyatro grubunu Avrupa turnesine çıkarma fikrine çok sevindiğini söyledi ve şakayla karışık, kendisini de birlikte götürmemizi rica etti. Tabii Merwin bunların baştan sona düzmece olduğunu pekâlâ biliyordu. Levon ve ben gülererek bu arzusunun dikkate alacağımızı söyledik, el sıkıştık ve sahneye geri döndük.

Prova epey yavaş ilerledi. İlk kez tarihi bir metin sahnelmeye girişmiştik. Oyunun sahneleri ve dili, boyumuzdan büyük işlere kalkıştığımızı daha baştan ortaya koyuyordu.

Büyük Dikran'ın oğlu, Ermenilerin şair kralı Ardavazt,

kendi hükümranlılığı süresince Romalılar ve Partlar arasında süregiden ciddi anlaşmazlıklar karşısında tarafsız kalmak adına elinden geleni yapar, fakat eninde sonunda koşullar onu Romalılara karşı Partların yanında yer almak zorunda bırakır.

Roma'nın İkinci Triumvira'sının başına geçen Marcus Antonius, kendini Ermeniler tarafından kandırılmış hissettiğinden, Ardavazt'ı çağırdığı bir davette onu oyuna getirerek yakalatır.

Antonius, Kral Ardavazt'la birlikte Ermenilerin kraliçesini ve prensler Dikran ile Ardavazt'ı da yakalatır. Sadece kralın en büyük oğlu Ardaşes kaçmayı başarır ve Partlara sığınır. Antonius, Ardavazt'ı Ermenistan topraklarında şehir şehir dolaştırarak fidye ister, kral ile ailesini Mısır'a götürüp altından zincirlere vurulmuş esirler olarak Kleopatra'ya hediye eder. Kleopatra, Kral Ardavazt'ın başını uçurup Marların kralı Ardavazt'a hediye ederek, onun sevgisini kazanacağını umar.

Oyuna göre, Ardavazt'ın başının uçurulmasından sonra Octavianus, kralın ailesiyle Roma'ya dönerken, iki Ermeni, Marlar ülkesinden kralın kesilmiş ama canlı başını kraliçeye getirirler. Bu arada Kral Ardavazt'ın başsız ama canlı bedeni de Ermenistan'da başını beklemektedir.

Kimin hangi rolü oynayacağı henüz belli değildi. Yine de, kesin olan bir şey varsa, yıllardır Levon'un *alter egosu* olan benim Ardavazt rolünü oynayacağımdı. Kraliçe rolünü ise, Mısır'dan Los Angeles'a yeni gelen, yirmi dört yaşındaki, hoppa ama güzel ve benim dışımda herkesin âşık olduğu Nanig oynayacaktı.

Metnin okunmasından sonra uzun bir sessizlik oldu.

Sessizliğin yarattığı rahatsızlıktan kurtulmak ve Levon’u kurtarmak adına oyunun iyi yazılmış olduğunu fakat izleyicimiz için temposunun biraz ağır olduğunu söyledim. Herkes rahat bir nefes aldı. Levon’un hassasiyetini pek göz önünde bulundurmadan, zor sahnelenecek bir metin olduğunu söylediler. Levon renkten renge girdi, “okumadan okumaya değişir” diyerek grubu ikna etmeye çalıştı. Metnin provalar sırasında da epey değişebileceğini, son halinin bu olmadığını söyledi.

Sahne yönetmenimiz Silva –Levon ve benimle birlikte tiyatro grubumuzun kurucusu ve uzatmalı sevgilimdi– üzerinde provaların tarih ve saatlerinin yazılı olduğu kâğıtları dağıttı. On dakika kadar birbirimizle hasret giderip çene çaldıktan sonra, keyfimiz yerinde, tiyatrodan ayrıldık.

Eskiden, babamın dükkânındaki masanın arkasında, büyük, yıpranmış altın renkli bir çerçeve içinde, beni çok etkileyen sararmış bir resim vardı. Çenesi avcuna gömülü, geniş omuzlu, esmer, uzun dalgalı saçları olan bir kadın, Ani Harabeleri üzerinde oturmaktaydı. Resmin altında, küçücük harflerle bir şeyler yazılmıştı. O yazıdan sadece “Ermenistan Ana oturmuş ağlıyor” ifadesini hatırlıyorum. İlk görüşte âşık olmuştum Ermenistan Ana’ya. Issızlığın ortasında oturan o çıplak ayaklı kadının çocuklarından biri olduğumu aklımın ucundan dahi geçirmeden...

Aslında resimdeki Ermenistan Ana’nın pek de öyle ağlamaklı bir hali yoktu. Ağlamış, sakinleşmiş, kaderiyle barışmış, tükenmiş bir halde oturmuş, birini bekliyordu sanki.

İlk günden beri, uzun siyah saçları, uzun boyu ve renkli uzun elbiseleriyle Silva bana Ermenistan Ana’yı çağırıştır-

mıştı. Dolgun göğüsleri, etli uzun parmakları ve gözlerindeki sürekli parlayan nemli, şefkatli bakışıyla, huzurun, sabrının ve güvenin daimi kaynağı haline gelmişti benim için.

“Hrayr, yarın akşam gelemem. İşyerindekilerle yemeğe çıkacağız,” dedi arabaya doğru yürürken.

Arkasından sarıldım, göğüslerini ellerimin içine alarak fısıldadım:

“Peki, dert değil, öbür gün gideriz.”

“Yavaş ol, canım acıyor. Aybaşım geliyor,” dedi elini elimin üstüne koyarak. Yanağımdan öptü, “Gelir misin şimdi bize?”

“Geç oldu, eve gideyim, yarın konuşuruz.”

Eve girdiğimde neredeyse geceyarısıydı. Babam her zamanki gibi mutfak masasının başına oturmuş kitap okuyordu.

“İyi akşamlar.”

“İyi akşamlar Hrayr.”

Alışkanlıklar adamıydı babam. Haftanın yedi günü, her sabah aynı saatte kalkar, aynı kahvaltıyı hazırlar, kahvesini içer ve çalışmaya başlardı. Öğle yemeğinden sonra yeniden kahve içer ve bir saat uyurdu ki toparlanıp çalışmasına devam edebilsin. Akşamları ise beni yemeğe beklerdi. Yemekten sonra üçüncü kahvesini ve günün üçüncü sigarasını içer, iki saat televizyon seyrettikten sonra da okumasına devam ederdi. Her gün üç kahveyle üç sigara, ne daha az ne daha çok. Her gün beyaz gömlek ve kravat. Bir sabah yanlışlıkla unutup da kravatını bağlamazsa diğer gün boğazında bir kaşıntı başlar ve grip emareleri baş gösterirdi.

“İyi akşamlar Hrayr” cümlesini bile aynı sesle, aynı tonda ve birbirini aynı mesafeden takip eden kelimelerle söylerdi. Son kelime ‘Hrayr’ ise resmiliğiyle, yahut yersiz bir altını çizme olarak bana hep rahatsızlık verirdi. En nihayetinde eve giren bendim ve “iyi akşamlar” dileğini üzerine alacak başka biri yoktu.

Ev her zamanki gibi havasızdı. Dolmuş küllük, toz, nem ve kitap kokusu burnumda, söylenerek gidip oturma odasının penceresini açtım ve buzdolabından bir bira alıp televizyonun karşısına geçtim.

“Ne var ne yok?”

Bu soru da babamın günlük rutininin bir parçasıydı. Cevap almak için sormuyordu ama her gece âdet yerini bulsun diye kendimi cevap vermek zorunda hissediyordum.

“Her zamanki gibi.”

“Ablan aradı, ‘Pazar günü gelirken çiğ köftenin kıymasını getirmeyi unutmayın’ dedi.”

Oturma odasındaki pencerenin önünde bir araba büyük bir gürültüyle durdu. Birkaç dakika sonra da sokaktan bağırışma sesleri yükselmeye başladı.

“Kavga mı var aşağıda?” diye sordu babam, gözlüklerini çıkararak. “Herhalde yine Arjantinlidir.”

Arjantinli aşağı katta oturan kiracıydı ve birkaç yıldır binanın sorumlusu oluvermişti. Görevini o kadar ciddiye alıyordu ki, kendini sadece binanın değil bütün mahallenin sorumlusu sanarak burnunu her işe sokuyordu. Yaşından çok daha genç gösteren, uzun boylu, iriyarı, saçları kızıla çalan, yetmişlik emekli teknisyen, her sabah saat altı bile olmadan sokağa çıkmış olur, sözde bahçivanlık yapar, akşamları ise geç saatlere kadar yüksek sesle televizyon seyrederek, ne kendi uyur ne de bizi uyuturdu.

Merakıma engel olamadım ve pencereden dışarı bakarak başladım aşağıdaki karmaşayı izlemeye. Ön kapıları açık bir otomobil bizim pencerenin hemen altında durmuş, içinden çıkan kıpkırmızı ceketli genç adam kızın birini yakasından tutmuş, küfür ede ede arabaya doğru götürmeye çalışıyordu.

“Lyle, please... Please let me go!”* diyerek yakasını kurtarmaya çalışıyordu siyah mini eteği poposunun hemen altında biten, küt sarı saçlı kız.

Birdenbire, arabanın arka kapılarından biri açıldı. Küfelik olduğu her halinden belli, siyah uzun saçlı başka bir kız iki bacağını otomobilden zorlukla dışarı çıkardı. Kapıdan güç alarak birkaç kez arabadan çıkmayı denedi. Sonunda ayakta durmayı becerdi ve arabaya yaslanarak kavgayı seyretmeye başladı.

Ne için bağırıştıkları belli değildi. Ama, Lyle’in bir pezevenk, kızların da onun fahişeleri olduğu apaçık ortadaydı.

O günlerde bizim mahallede böyle olaylarla karşılaşmak pek de sürpriz sayılmazdı. Sunset gece geç saatlere kadar fahişelerle dolar taşardı ve bizden bir mahalle ötedeki Jack in the Box, fahişelerin, uyuşturucu bağımlılarının ve hayatın kıyısında yaşayanların toplandığı bir yer haline gelmişti.

Lyle, arabadan çıkan kıza dönerek, “Get back into the fucking car!”** diye bağırıldı.

Sarışın kız elindeki çantayı adamın kafasına hızla indirip kendini kurtarmaya çalıştı. Fakat Lyle denen adam yakasına asıldığı kıza öyle bir şamar attı ki, zavallı kız dizlerinin üzerine yıkılıp avaz avaz ağlamaya başladı.

* (İng.) “Lyle, lütfen... Lütfen bırak gideyim!”

** (İng.) “Bin şu kahrolası arabaya!”

Sinirimden kan beynime sızdı. Önce bir odun parçası bulup aşağı koşmayı ve *pezevenğin* ağzını burnunu dağıtmayı düşündüm, fakat bedenim hislerime boyun eğmeyi reddetti. Öfke içinde, başladım uygun bir tepki düşünerek evin içinde dört dönmeye. Kıza attığı tokat ve kızın halen duyulan ağlaması beni o kadar altüst etmişti ki düşünme ve muhakeme etme yetilerimi tamamen kaybetmişim.

“Arjantinli şimdi polis çağırır” dedi babam nihayet ayağa kalkarak.

“Ben çağırırım!” dedim. Birden en mantıklı hareketin bu olacağını düşündüm ve elimi telefona uzattım.

“Sen karışma!” dedi babam. Hemen paniğe kapılmıştı.

Öfkeyle ve soran gözlerle babama bakarak ahizeyi kaldırdım.

“Hrayr, polise bulaşma sen. Bize ne? Ne yaparlarsa yapınlar!” dedi dehşet içinde.

Babamın gözlerindeki endişe o kadar güçlüydü ki, çaresizce ahizeyi yerine koydum ve tekrar camın önüne gittim.

Lyle bir yandan sarışın kızın elinden tutup çekiyor, diğer yandan da esmer kızı arabaya girmesi için uyarıyordu.

Sonunda Arjantinlinin kalın sesi duyuldu:

“*Shut the fuck up!*”*

Lyle Arjantinlinin dairesine doğru bir küfür salladı ve sarışın kızın elini bırakarak diğer kıza yanaştı.

Arabaya yaslanmış, bacaklarını iyice açmış kız bir anda kasmaya başladı. Pezevenk, küfürlerini daha zengin bir kelime dağarcığıyla yinelerken birkaç adım geri gitti, kusmuktan nasibini almış ayakkabılarını tiksintiyle incelemeye koyuldu.

* (İng.) “Kapa o kahrolası çeneni!”

Esmer kız tekrar arabaya bindi. Bedeninin aşağı kısmı dışarıda, başını bacaklarına doğru eğerek tükürdü. Lyle kızın bacaklarını arabanın içine itekledi ve bir tekmeyle arabanın kapısını kapattı. Arkasını döndüğünde sarışın kız ortada yoktu. Sinirinden kudurmuş, sayıp söverek hızlı adımlarla başladı sokak boyunca yürümeye.

“N’oluyor?” dedi babam masanın başındaki yerine dönerek.

“Kız kaçtı.”

“Hangi kız?”

“Adamın teki bir kızı dövüyordu, kız da kaçtı.”

Babam bu kısa açıklamayla yetindi ve gösterişli bir hareketle gözlüklerini tekrar burnunun üzerine yerleştirdi.

Kısa bir sessizlikten sonra bir kez daha Lyle’in sesi duyuldu. Dışarı baktığımda Lyle’in geri dönüp bizim binaya doğru yürümekte olduğunu gördüm.

“*Come out, you little fuck!*”* diye bağıriyordu apartmanın kapısına doğru. Bir ara gözden kayboldu, sonra ortaya çıktı, derken işaret parmağını sallayarak arabadaki kıızı tehdit etti ve aksi yöne doğru yürümeye başladı.

Yağmur çiselemeye başladı. Toprağın ve aşağıdaki yaseminlerin kokusu doldu burnuma. Kızın şimdiye kadar çoktan izini kaybettirdiğini düşününce heyecanım biraz dindi.

Karşıdaki apartmanın ikinci katındaki, iskeleti andıran kadın içeri girdi ve pencereyi örttü. Birkaç dakika süren sessizlik boyunca, aşağıdaki arabanın farlarının aydınlattığı yağmurun çiselemesi dışında mutlak bir hareketsizlik vardı.

* (İng.) “Çık dışarı, seni küçük orospu!”

Buzdolabından bir şişe bira daha aldım. Bir avuç fıstığı ağzıma atıp televizyonun karşısına yerleştiğim sırada kapının çalındığını duyar gibi oldum. Televizyonun sesini kısıp kulak kesildim. Gerçekten de kapı çalınıyordu. Bu hafif, çekingen tık-tıkların az önceki kavgayla bir ilgisi olmalıydı.

Ayağa kalkıp babama “Kapı çalınıyor!” diye seslendim. “Açma. Bizi ilgilendirmez. Ne halt yerlerse yesinler.”

Babama kulak asmadan kapıya yaklaştım, bir an duraksadım ve kapının tekrar çalınmasını bekledim. Abartılı bir kendine güvenle kapıyı açtım.

Zayıf, uzun boylu, sarı saçlı bir kız, deniz mavisi gözlerinde yalvarır bir ifadeyle bana bakıyordu.

Henüz ne varım ne yokum, ana rahminde iki aylığım. Pis, nemli, sıcak bir hava ve bira fabrikasının kokusu sarmış her tarafı. Annem daha yirmi sekizinde; rengi sarıya çalan kolsuz bir elbise giymiş, küçük kız kardeşi Hayguhi’yle birlikte minibüse binmiş, Doktor Vartanyan’ın kliniğine gidiyor, kürtaj olmaya. Beti benzi atmış utangaç iki kardeş, şoförden olabildiğince uzağa oturmuş, birbirlerine yapışmış halde sessizce, minibüsün içini süsleyen İsa, Meryem Ana, Baba Yusuf, Şarbel* ve on kadar başka azizin resimlerine bakıyorlar. Kaytan bıyıklı şoför radyoyu açmış, Abdul Vahap’ın** bir şarkısına eşlik ediyor. Birden, Hacın köprüsüne gelmeden, siyahlar giymiş yaşlı bir kadın minibüsün önüne bitiveriyor ve şoförün “*ya aadra!*”*** demesiyle kadına çarpması bir oluyor.

Yolcular arabadan iniyor. Bütün sokak olay yerine toplanıyor. Yerde yatan kadının başı kanıyor; yanında koyu yeşil muşambadan pazar çantası, domatesler, elmalar yere saçılmış. Kırışıklıklar içinde kaybolmuş, ufalmış, solgun

* Esas ismi Yusuf Antun Makhluftur (1828-1898). Lübnan Maruni Katolik Kilisesi’ne kabul edildikten sonra Şarbel ismiyle takdis edilmiş, ölümünden sonra da Katolik Kilisesi tarafından aziz ilan edilmiştir.

** Muhammed Abdul Vahab (1907-1991). 1930-70 yılları arasında Arap eğlence dünyasında en parlak dönemini yaşayan Mısırlı ünlü şarkıcı ve besteci.

*** (Ar.) “Aziz Meryem!”